

LIK I DJELO VJEROUČITELJA

Melika ZITOUNI - PERENDA

Sažetak

U radu se govori o ulozi i djelu vjeroučitelja u odgojno-obrazovnom procesu. Vjeroučitelji odgojnom ulogom po uzoru na metode Allahovog poslanika Muhammeda, s.a.v.s., i osobinama koje su ga krasile nastoje oplemeniti ličnost svakog učenika. Permanentnim usavršavanjem i praćenjem toka savremenih pedagoško-metodičkih dostignuća neophodno je da razvija nastavna umijeća i sposobnosti, te ih primijeni u svojoj praksi. Tokom nastavnog procesa neophodno je (iz)graditi klimu povjerenja i iskrenim odnosom ostvariti autoritet kod svojih učenika. Najbolji uspjeh odgojnog djelovanja moguće je ostvariti snagom svoje osobnosti i djelom koje prati riječi. Vjeroučitelji svojom profesionalnošću, odgovornošću i ljubavlju spram poziva mogu velikim dijelom doprinijeti razvoju cjelokupnog društva s obzirom da su ravnopravni sudionici odgojno-obrazovnog procesa.

Ključne riječi: vjeroučitelji, odgojne metode, metode rada, nastavna umijeća, interakcija.

Uvod

Biti jedan od sudionika odgajanja djeteta u duhu univerzalnih ljudskih vrijednosti na temeljima Kur'ana i Sunneta velika je odgovornost. Vrijeme u kojem živimo je specifično po brzom tempu života izraženo brojnim krizama u savremenim tokovima ove civilizacije, kao i jakom utjecaju medija koji propagiraju nasilje, blud, laž, zavist, osvetu, mržnju drugačijeg, što su ometajući faktori u izgradnji pozitivne ličnosti djeteta.

Želje svakog vjeroučitelja su izgradnja pozitivnih vrijednosti kod učenika. Odgojnom ulogom po uzoru na Vjerovjesnika, s.a.v.s., svojstvima koja su ga objedinjavala, pedagoško-metodičkim savremenim dostignućima nastoji ostvariti željene ciljeve i postići što efikasnije ishode.

Ovim tekstom želimo ukazati na odlike i specifičnosti vjeroučiteljskog poziva, jer je to jedan od najčasnijih poziva, kao i liku i djelu vjeroučitelja, te ćemo o tome i pisati iz perspektive nastavnika islamske vjeronauke.

Odgojna uloga vjeroučitelja

Savremena odgojna zadaća škole, a unutar nje i školske vjeronauke, ostvaruje se na holističkoj paradigmi odgoja i obrazovanja tako što teži cjelovitu odgoju ljudskog bića. Pruža mu mnoge mogućnosti prema drugom i drugačijem, promiče izgradnju kulturnih, tradicijskih, religijskih, duhovnih i moralnih vrijednosti. Unutar odgojno-obrazovnog procesa nudi se velika mogućnost duhovne izgradnje tokom nastave islamske vjeronauke.

Učitelj je osoba koja se permanentno usavršava bdiže i istovremeno pokušava ostvariti odgojnu ulogu nad svojim učenicima, odnosno odgajanicima. Svojom osobnošću i uzorom na najbolji način pokušava utjecati na mlado biće kojem je neophodna ruka spasa u moru iskušenja današnjice. Biti dobar odgajatelj znači ovladati umijećem odgajanja u kojem je usvajanje određenog znanja samo jedan segment. Profesor Vukasović odgoj definiše kao „proces formiranja čovjeka, izgrađivanja i oblikovanja ljudskog bića sa svim njegovim tjelesnim, intelektualnim, moralnim, estetskim i radnim osobinama. On ima svoje opće, univerzalno, povijesno i indivi-

dualno značenje.“ (Vukasović, 1998:39) Suština „odgoja je vođenje čovjeka ka njegovoj savršenosti s kojom je Allah zadovoljan“ (Qal'ahdzi, 2006: 239), što ne znači i njeno postignuće.

El-Attas, mislilac u savremenom muslimanskom svijetu definirao je cilj obrazovanja u islamu kao proizvodnju dobrog čovjeka, odnosno odgoj i obrazovanje je „usađivanje adaba u čovjeku“, te navodi da je „dobar čovjek onaj koji je iskreno svjestan svoje odgovornosti prema jedinom Bogu, ko razumije i ispunjava svoje obaveze prema sebi i drugima u društvu na pravičan način, ko neprestano teži usavršavanju svakog aspekta sebe prema savršenom čovjeku adaba.“ (Wan Mohd nor Wan Daud, 2010:163)

Vjeroučitelj nastavom islamske vjeronauke i obrazovnim dobrom koji se temelji na Časnom Kur'anu i tradiciji Allahovog Poslanika treba da teži odgojnom oblikovanju mladog bića koje će uspjeti suočiti se sa savremenom civilizacijom bez gubljenja svoga identiteta. U periodu brojnih kriza vjeroučitelj je „odabran“ da oplemenjuje ličnost učenika po uzoru na najboljeg odgajatelja/pedagoga svih vremena, Allahovog poslanika Muhammeda, s.a.v.s., čiji odgoj je upotpunjen i neprestano je bio pod zaštitom Uzvišenog Allaha. Muhammed, s.a.v.s., je rekao: „Moj Gospodar me odgojio, i učinio moj odgoj najljepšim.“ (Prema: El-Attas, 2003: 215)

Autor Abdullah Nasih Ulvan usmjerava našu pažnju na djelotvorna pedagoška pravila za formiranje djeteta i njegovo pripremanje za život, te misli da se ona koncentriraju u pet stvari:

✓ Odgajanje pomoću ličnog primjera

Veoma važan faktor tokom odgajanja, kako u pozitivnom tako i u negativnom primjeru jeste lični primjer ili uzor odgajatelja.

Uzvišeni Allah nas upozorava: „Zar da od drugih tražite da dobra djela čine, a da pri tome sebe zaboravljate, vi koji Knjigu učite? Zar se opametiti nećete?“ (El-Bekara, 44)

✓ Odgajanje pomoću okoline

Svjesni smo koliko okolina djeluje i ostavlja traga nad čistim dječijim dušama, te je dužnost svakog odgajatelja da budno motri okruženje u kojem se dijete nalazi. Allahov Poslanik, s.a.v.s., je rekao: „Čovjek je na vjeri svoga prijatelja, pa neka svako od vas gleda s kim prijateljuje.“ (Tirmizi, prema Ulvan 2003:466)

✓ Odgajanje pomoću savjeta

Iskren savjet i djelotvoran poziv će pronaći svoj pravac, a Allah Uzvišeni kaže: „...i nastavi savjetovati, savjet će vjernicima, doista, koristiti.“ (Ez-Zarijat, 55)

Allahov Poslanik, s.a.v.s., je rekao: „Ko uputi na činjenje dobra djela imat će istu nagradu kao i onaj ko to djelo učini.“ (Muslim, prema Ulvan 2003:497)

✓ Odgajanje pomoću nadgledanja

Nadzirati dječiji odgoj i usmjeravati ga u pozitivnom smjeru, kao što se nadzire i pomno prati njegov fizički i psihički razvoj od iznimnog je značaja, a u tom smislu jedan pjesnik je spjevao sljedeće stihove:

Odgajanje ima smisla dok je dijete malo, kasnije ne koristi ma koliko se pokušalo.

Ako grančicu pokušas ispraviti uspjeh ćeš, ali drvo ispraviti uspjehi nikada nećeš.

(Ulvan, 2003: 520)

✓ Odgajanje pomoću kažnjavanja

Allahov Poslanik, s.a.v.s., je rekao: „Olakšajte, a ne otežavajte i poučavajte, a ne tjerajte od sebe.“ (Muslim, prema Ulvan 2003: 538)

Autor navodi stav Ibn Halduna u kojem kaže: „Ko se odgoji na okrutan način i na zlostavljanju, bio takav učen, rob ili sluga, i njime će vladati okrutnost, sebi će nametati razna ograničenja, ubit će u sebi svaku želju za bilo kakvom aktivnošću, odaće se lijenosti, laži i nevaljalštini, a sve iz straha da njega ne bi neko drugi zlostavljao. Naučit će se da vara i obmanjuje, i to će mu postati navika i dio karaktera. U njemu će se izopačiti sve ljudske osobine koje je posjedovao.“ (Ulvan, 2003: 539)

Ovom metodom ne misli se na brutalno kažnjavanje i povređivanje, već ukazivanje na određene greške i propuste kao što je to činio Muhammed, s.a.v.s., ispravnim usmjeravanjem, blagim obraćanjem, znakom, ukorom, prekidanjem odnosa i slično.

Svojstva vjeroučitelja po uzoru na Allahovog Miljenika

Svaka osoba koja je odabrala poziv odgojno-obrazovnog rada sa djecom, bilo da je to vrtić, osnovna ili srednja škola, neophodno je da se okiti zbirom svojstava na osnovu kojih će postupati sa odgajanicom kako bi svojim radom polučio uspjeh.

Časni Kur'an svjedoči da je Allahov Poslanik Ideal, da je najbolji primjer za slijeđenje i čovjek

je kojeg su pojedini učenjaci nazivali Savršenim ili Univerzalnim čovjekom – *el insan al-kuliy*. Allah Uzvišeni opisuje Muhammeda, s.a.v.s., u Časnom Kur'anu sljedećim riječima: „Vi u Allahovom Poslaniku imate divan uzor ...“ (El-Ahزاب, 21)

Svojstva kao što iskrenost, bogobožnost, obrazovanost, odgovornost, neophodna su pri svakom odgajatelju, a prema mišljenju autora Muhammeda Rewwasa Qal'ahdzija najvažnija svojstva kojima je bio obogaćen Muhammed, s.a.v.s., a mi smatramo da bi im trebao težiti svaki vjeroučitelj i izgrađivati se u tom pravcu su:

- Milostivost

Prijatelj Allahovog Poslanika, s.a.v.s., Enes ibn Malik, kazuje: „Nisam vidio nikoga milostivijeg prema djeci nego što je Allahov Poslanik.“ (Muslim, prema Qal'ahdzija, 2006:241)

- Strpljivost, jer je to oruđe kojim može postići željenu promjenu.

Uzvišeni Allah u Časnom Kur'anu ističe: „Samo oni koji budu strpljivi bit će bez računa nagrađeni.“ (Ez-Zumer, 10)

- Oštroumnost kojom će uočavati koje metode rada najbolje rezultate polučuju.

Prve riječi Objave „Uči, čitaj...“ jasan su znak svakom vjeroučitelju u kojem pravcu svoje vrijeme treba usmjeriti, a Uzvišeni Allah je sljedećim ajetom uputio Svoga Miljenika šta treba tražiti u izobilju: „Gospodaru moj, Ti znanje moje proširi.“ (Ta-ha, 114)

- Skromnost je osobina velikih ljudi, što nam svjedoči ličnost najboljeg čovjeka na Zemlji.

- Blagost – osobina kojoj je pozivao Muhammed, s.a.v.s., svojim ličnim primjerom.

Jedne prilike je rekao: „U čemu god se nađe blagost (ljubaznost), ona to ukrasi, a gdje god ne bude blagosti to bude unakaženo (manjkavo).“ (Muslim, prema El-E'azami, 1994: 108)

- Praštanje

Uzvišeni Allah u Časnom Kur'anu kaže: „Opraštaj, naređuj dobra djela i prođi se neznačica!“ (El-Araf, 199)

- Snaga ličnosti

Allahov Poslanik, s.a.v.s., je jedne prilike uputio sljedeće riječi: „Jak vjernik bolji je i Allahu draži od nekoga vjernika, a u obojici je hajr (dok god su vjernici). Žudi za onim što će ti koristiti, od Allaha pomoć traži i nemoj biti kuka-

vica. Ako te šta neprijatno zadesi, nemoj reći: Da sam uradio drugačije ne bi do ovoga došlo, jer riječ 'da (sam)' otvara šejtanska vrata.“ (Muslim, prema: El-E'azami, 1994:28)

- Zadovoljstvo u odgojnom radu kako bi se polučio odgovarajući uspjeh tokom formiranja i izgradnje zdrave ličnosti odgajanika.

Ljubav prema pozivu i učenicima

Uzvišeni Allah u Časnom Kur'anu kaže: „Ako govori ljepše od onoga koji poziva Allahu, koji dobra djela čini i koji govori: „Ja sam doista musliman!“ (Fussilat, 33)

Ljubav je izvor svake energije, stoga ljubav prema pozivu (odnosno prema Uzvišenom Allahu iz čije ljubavi se izrodila i ova), a naročito u odgojno-obrazovnom radu je od izuzetnog značaja za ostvarenje željenog uspjeha i lične sreće. Svojom velikom ljubavlju vjeroučitelj nastoji posijati sjeme koje će s pažnjom zalijevati, njegovati dok raste i uživati u tom plodu, a to sjeme je sjeme ljubavi prema Stvoritelju i Gospodaru svih svjetova i posljednjem Allahovom poslaniku Muhammedu, s.a.v.s. Na temelju te ljubavi će se rađati ljubav prema ostalim svjetovima: čovjeku, životinji, prirodi...

El-Gazali je isticao obavezu tretiranja učenika sa razumijevanjem i odnošenjem prema njima kao prema vlastitoj djeci. (Prema: Wan Mohd nor Wan Daud, 2010: 262)

Vjeroučitelj koji voli svoj poziv, kome je rad sa učenicima mentalna hrana iz koje crpi snagu uspješniji je u ostvarivanju zadatih ciljeva, a japanska poslovice poručuje: „Ljubav će naći put.“ Učenici će za nastavnika do kojeg im je stalo učiniti ono što za onog do kojeg im nije stalo neće. Znamo iz ličnog iskustva da se ponašanje i odnos nastavnika određenog predmeta prema učenicima transformiše i generalizira preko samog predmeta, bez obzira na njegovu tematiku. Pored postojećih dilema i problema koje nam nameću veoma je važno svojim angažmanom i odgojnim uzorom posvjedočiti korist vjeronauke u odgojno-obrazovnom sistemu.

Uzvišeni Allah u Časnom Kur'anu kaže: „Allah vam zapovijeda da odgovorne službe onima koji su ih dostojni povjeravate.“ (En-Nisa, 58) Ukazano povjerenje od strane roditelja (odgoj djeteta) ni jedan vjeroučitelj ne smije iznevjeriti i svojim maksimalnim trudom, bri-

gom i pažnjom treba dokazati da je dostojan povjerenja. U jednoj holandskoj izreci se tvrdi: „Povjerenje dolazi pješice, a odlazi na konju.“ (Prema Salihspahić, 2004: 37)

Metode rada vjeroučitelja

Pravila i načela podučavanja kroz primjere Allahovog miljenika Muhammeda, s.a.v.s., jeste izbor najbolje i najlakše metode koja će ujedno ostaviti najviše odgojnog utjecaja na učenika i biti najefikasnija i najdjelotvornija. Stoga svaki vjeroučitelj treba da se naoruža znanjem o metodama rada Muhammeda, s.a.v.s., i da ih u svojoj praksi primijeni tokom poučavanja svojih učenika. Također, neophodno je da permanentno prati tok savremenih pedagoških dostignuća i uvezuje ih sa stečenim znanjem.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., se koristio različitim metodama podučavanja kojima bi osvajao srca neupućenih, kao što su sljedeće:

- Podučavao je lijepim i moralnim ponašanjem,
- Obraćao je pažnju na individualne osobnosti učenika,
- Podučavao je razgovorom, dijalogom i racionalnim upoređivanjem,
- Ispitivao je ashabe da bi im izrazio priznanje za ispravan odgovor,
- Podučavao je igrom i šalom,
- Podučavao je pričama i vijestima o prošlim narodima,
- Poučavao je svojom plemenitom ličnošću...(Ebu Gudde, 2003)

Poslanik, s.a.v.s., je bio učitelj odabran od Uzvišenog Allaha kako bi čovječanstvo učio Allahovoj vjeri i Njegovom zakonu. On je vjerno dostavio predočeni zadatak i cijelim svojim bićem je odgajao prvu generaciju muslimana. Savršenost njegove plemenite ličnosti je model za svakog vjeroučitelja kako da djeluje tokom podučavanja svojih učenika.

Nastavna umijeća Vjeroučitelja

Da li je Vjeroučitelju dovoljna ljubav prema odabranom pozivu?!

Pored ispravnog nijjeta, jer „djela se cijene prema namjeri“ i ljubavi prema odabranom pozivu, vjeroučitelj treba da posjeduje kvalitetnu osposobljenost za svoj poziv. Permanentnim obrazovanjem i praćenjem savremene pedagoške i metodičke literature nastojati produbiti i obogatiti svoje znanje. Zahtjevi koji se vjeroučiteljima postavljaju u pogledu kompetencije i profesionalnosti u poslu, nameću im golemu odgovornost. Mnogo je zahtjeva postavljeno pred vjeroučiteljem i velika su očekivanja. Društvo, Islamska zajednica, pedagoški zavodi, menadžment škole, kolege unutar odgojno-obrazovnog procesa, roditelji, učenici... svi potražuju i priželjkuju najbolji ishod.

Prema autoru Kyriacou temeljna nastavna umijeća koja pridonose uspješnoj nastavi koja (vjero)učitelj može da iskoristi u odgojno-obrazovnom radu su:

1. Planiranje i priprema

Veoma je važno osmisliti aktivnosti tokom nastavnog sata koja će postizati pedagoške rezultate svakog učenika, a nastavnička osjetljivost za učeničke potrebe je jedno od važnijih umijeća uspješnog podučavanja.

2. Izvedba nastavnog sata

(Vjero)učitelj se može posluživati različitim aktivnostima tokom izvedbe nastavnog sata, što opet u određenoj mjeri zavisi od pruženih mogućnosti. Međutim, da bi se pažnja učenika održala ponašanje (vjero)učitelja mora biti opušteno, sigurno, samouvjereno, svrhovito sa poticanjem zanimacije za nastavu.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., je rekao: „Uzvišeni Allah voli, kada neko od vas radi neki posao, da ga uradi čestito i do kraja.“ (Prema Indžić, 2001: 224)

3. Vođenje i tok nastavnog sata

(Vjero)učitelj tokom nastavnog procesa snagom svog umijeća treba da uspostavlja pozitivnu klimu u razredu, pa u ulozi menadžera neophodno je da iznalazi najbolje načine kako da održi učeničku pažnju, zanimanje i sudjelovanje u aktivnostima tokom nastave.

Allahov poslanik, s.a.v.s., je rekao: „Radite

i ne prepuštajte se stihiji, jer svakome je olakšano ono što je određeno. (Svaki je čovjek pripremljen da s lakoćom obavlja onaj posao koji mu je predodređen.)“ (Prema: Indžić, 2001: 222)

4. Razredni ugođaj

Umijeće uspostave pozitivnog razrednog ugođaja je od naročite važnosti, jer upravo svrhovit, srdačan i poticajan razredni ugođaj i klima potiče učenike na učenje i rad. Uspostavljen odnos uzajamnog poštovanja i razumijevanja olakšat će izvedbu samog procesa nastave.

5. Disciplina

Određeni tipovi učeničkog neposluha mogu izazvati i neželjene reakcije kod (vjero)učitelja. Preduhitriti učenički neposluš i umješno služenje određenim disciplinskim mjerama umanjit će taj neposluš, a (vjero)učitelj će zadržati svoj mir i mir cijelog razreda, a isto tako zaštititi međusobne odnose koje je lahko narušiti nakon dugotrajnog procesa izgradnje.

Allahov Poslanik je posavjetovao sve nas rekavši:

„Čuvaj se svakoga posla (stvari) koji traži opravdanje i izvinjenje (zbog kojeg bi se morao izvinjavati i pravdati).“ (Prema: Indžić, 2001: 226)

6. Ocjenjivanje učeničkog napretka

Sastavni dio poučavanja je praćenje učeničkog napretka. To se može potići različitim oblicima aktivnosti, a samo ocjenjivanje može imati različite svrhe, kao što su: povratna informacija o napretku učenika, pedagoška povratna informacija za učenika, motivacija učenika, evidencija i izraz trenutnih postignuća.

7. Osvrt i procjena vlastitog rada

Određenim metodama prikupljanja podataka o ličnom radu i angažmanu možemo dobiti povratne informacije koje nam mogu biti od velike koristi u profesionalnom napretku. Maksim Gorki je rekao: „Ako ima nešto veliko u čovjeku to je nezadovoljstvo samim sobom i želja da se bude bolji.“ (Prema: Salihspahić, 2004: 359)

Rad vjeroučitelja se zasniva na propisanom Nastavnom planu i programu, međutim, vjerou-

čitelji mogu svoj nastavni program prilagođavati potrebama svojih učenika. Pored školskih aktivnosti, vannastavne aktivnosti su idealna prilika koja se može iskoristiti u radu sa učenicima i usavršavanju međusobnih odnosa.

Interaktivni odnos vjeroučitelja i učenika

Uspjeh u odgojno-obrazovnom radu sa učenicima uveliko ovisi o umijeću izgradnje pozitivnog odnosa, odnosno izgradnji brižnog odnosa punog povjerenja.

Jensen ističe deset temeljnih elemenata za izgradnju bliskog odnosa s učenicima:

1. Volite sami sebe – jer ako vi poštujete sami sebe, oni će osjećati da ste vrijedni poštovanja.

2. Učite o svojim učenicima – upoznati ih pojedinačno, karticama mogu ispuniti podatke o sebi, svojoj porodici, svojim strahovima, brigama, problemima...

3. Cijenite svoje učenike – ulagati poseban napor kako bi učenika saslušali bez prosuđivanja.

4. Odajte priznanje svojim učenicima – dati im do znanja da su nam posebni i da nam je drago što ih poznajemo.

5. Slušajte svoje učenike – kao stvarni slušatelj otvorena uma i srca, (vjero)učitelj će biti jedna od najvećih dragocjenosti u njihovom životu.

1. Činite male ustupke – male stvari koje mogu biti značajne.

7. Uključite svoje učenike i dajte im važnost – pitati ih za mišljenje, tražiti njihov savjet, učiniti da se osjećaju važno.

8. Poštujte učenike – ne potcjenjivati ih, izbjegavati sarkazam, održavati obećanja.

9. Učenike tretirati kao „mogućnost“ – tretirati svakog učenika kao potencijalni uspjeh.

10. Budite otvoreni s učenicima – predstavljati im priliku da uče o životu odraslih.

(Jensen, 2003: 298)

Husejn b. Ali je jedne prilike pitao oca Aliju, r.a., o ponašanju Allahovog Poslanika, s.a.w.s., u

društvu sagovornika, pa mu Alija reče:

„Allahov Poslanik, a.s., je bio uvijek namijan, blage naravi i ljubazan. Nije bio grub ni okrutan. Nije prekomjerno dizao glas, nije bio razvratnik, nikoga nije sramotio, niti je bio hvalitelj... Poslanik, s.a.v.s., bi svakom u društvu sagovornika i ashaba dao pravo koje mu pripada okretanjem prema njemu ili obraćanjem pažnje na njega tako da bi svaki prisutni pomislio da je baš on najdraži Poslaniku, s.a.v.s.“ (Prema Ebu Gudde, 2003: 33-36)

Naravno, da bismo ostvarili pozitivnu klimu povjerenja i izgradili autoritet kod učenika potrebno je uspostaviti iskren odnos kojeg će naši učenici prepoznati i vrednovati tokom svog školovanja, a nama najveća satisfakcija jeste napredak našeg učenika i zadovoljstvo našeg Stvoritelja.

Zaključak

Islamska vjeronauka je blagodat cjelokupnog društva s obzirom da je jedan od njenih ciljeva odgoj individue u duhu univerzalnih ljudskih vrijednosti. Izgradnjom kulturnih, tradicijskih, religijskih, duhovnih i moralnih vrijednosti razvija se svijest o sebi i svom identitetu uz potpuno uvažavanje drugih naroda. S obzirom da su vjeroučitelji od roditelja dobili veliko povjerenje kako bi podučavali njihovu djecu islamskom načinu življenja, obavezni su to (u) činiti na najljepši i najdjelotvorniji način protkan punom profesionalnošću, odgovornošću i ljubavlju.

Najbolji način kako bi se u potpunosti ostvarila ta časna uloga vjeroučitelja jeste potpunim slijedenjem Allahovog poslanika Muhammeda, s.a.v.s., u njegovom metodi podučavanja, a kojeg je odgajao Uzvišeni Allah i najboljim odgojem ga upotpunio. Također, nezostavno u profesiji vjeroučitelja jeste da prati savremene pedagoške tokove i dostignuća, te ih kombinuje sa postojećim znanjem permanentno se usavršavajući u svome pozivu.

Literatura

1. Al-Attas, S.M.N. (2003), „Islam i sekularizam“ (preveo Džemaludin Latić). Sarajevo: *Bosančica-print*
2. „El-Kur’ani-l-kerim“, prijevod: Besim Korkut (

- 1412 h.g.), Medina, Saudijska Arabija: Ministarstvo za hadž i vakuf u Saudijskoj Arabiji
1. Ebu Gudde, A. (2003), „Poslanik kao učitelj i njegovi metodi u podučavanju“, Novi Pazar: *El-Kelimeh*
 2. El-E'azami, M.M. (1994), Izbor iz zbirke hadisa „Rijadu-s-salihin“. Travnik: Organizacija za pomoć projektima podizanja džamija
 3. Indžić, S. (2001), „Biseri Vjerovjesničke mudrosti“ Travnik: Elči Ibrahim-pašina medresa-Travnik
 4. Jensen, E. (2003), „Super-nastava: nastavne strategije za kvalitetnu školu i uspješno učenje“ Zagreb: *Educa*
 5. Kyriacou, C. (1997), „Temeljna nastavna umijeća: metodički priručnik za uspješno poučavanje i učenje“, Zagreb: *Educa*
 6. Salihspahić, Dž. (2004), „Imam (ličnost-uloga-značaj)“, Visoko: Medresa“Osman ef- Redžović“
 7. Vukasović, A. (1998), „Pedagogija“ – peto dopunjeno izdanje. Zagreb: *HKZ MI*, Zagreb
 8. Wan Mohd, N.W.D., (2010), Syed Muhammed Naquib Al-Attas, „Obrazovna filozofija i praksa“. Sarajevo: *Tugra*
 9. Qa'lahdži, M.R. (2006), „Ličnost posljednjeg Allahovog Poslanika“ (preveli: Safvet Halilović i Mehmed Kico), Sarajevo: *El-Kalem-Zenica*: IPF

Summary الموجز

THE ROLE OF RELIGIOUS STUDIES TEACHER

شخصية معلم الدين وعمله

Melika Zitouni-Perenda

مليكة زيتوني – بريندا

This article relates about the role and contributions of religious studies teachers in the process of education and upbringing. Following the methods of the Messenger s.w.s. and trying to develop the perfect character traits that he possessed, teachers of religious studies attempt to improve the character of each student. Through permanent learning and following the latest pedagogical and methodological achievements the teacher has to constantly improve his teaching abilities. Through the course of teaching process it is necessary that the confidence and trust climate in class is developed where teacher can build authoritative relation with students. The best results in the process of upbringing is realised through confident personality of teacher whose actions are in accordance with his words. Religious studies teacher can through his professionalism, sense of responsibility and love for his vocation, bring about positive changes and development of an entire society, since they are equal participants of an overall educational and upbringing process.

Key words: religious studies teacher, upbringing methods, teaching methods, teaching techniques, interaction.

يتحدث البحث عن دور معلم الدين وعمله في العملية التربوية والتعليمية. إن معلمي الدين الذين يستخدمون الطرق التي كان يستخدمها رسول الله صلى الله عليه وسلم. ويتحلون بالخصال التي كانت تزينه. يسعون إلى تهذيب شخصية كل تلميذ. وينبغي لمعلم الدين أن يواظب على تطوير ذاته ومتابعة مسار الإنجازات العصرية في التربية وطرق التدريس لكي ينمي من مهاراته وقدراته التدريسية. ويطبّقها في أدائه العملي. وينبغي له أثناء العملية التدريسية أن يوجد جواً من الثقة ويحقق لنفسه النفوذ بين التلاميذ بعلاقته الصادقة معهم. وإن النجاح الأفضل في العمل التربوي لا يتحقق إلا بقوة الشخصية. وبالفعل الذي يتوافق مع القول. إن معلمي الدين بحرفيتهم ومسؤوليتهم وحبهم لرسالتهم. يمكنهم لدرجة كبيرة الإسهام في تطوير المجتمع بأسره. لأنهم يشاركون بالتساوي مع الآخرين في العملية التربوية والتعليمية.

الكلمات الرئيسية: معلم الدين. الطرق التربوية. طرق لعمل. المهارات التدريسية. التفاعل.